

**LEGAL FOUNDATIONS FOR ENSURING PUBLIC ORDER
AND SECURITY OF CITIZENS BY INTERNAL AFFAIRS
BODIES**

Ummatov Mukhammadrasul Tursunovich

Doctor of philosophy on sciences in law (PhD)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14001351>

ARTICLE INFO

Received: 22th October 2024

Accepted: 27th October 2024

Online: 28th October 2024

KEYWORDS

Public, order, maintenance, security, provision, public order, public security, threat, strategy, tactics, activity, state body, legislation.

ABSTRACT

The article analyzes the distinctive features of public order and security concepts, as well as the theoretical and legal foundations of the reforms being implemented today.

**ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОРГАНАМИ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА И БЕЗОПАСНОСТИ ГРАЖДАН**

Уматов Мухаммадрасул Турсунович

Доктор философии по юридическим наукам (PhD)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14001351>

ARTICLE INFO

Received: 22th October 2024

Accepted: 27th October 2024

Online: 28th October 2024

KEYWORDS

Общественность, порядок, охрана, безопасность, обеспечение, общественный порядок, общественная безопасность, угроза, стратегия, тактика, деятельность, государственный орган, законодательство.

ABSTRACT

В статье проанализированы особенности понятий общественного порядка и обеспечения безопасности, а также теоретические и правовые основы проводимых в настоящее время реформ.

**ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ФУҚАРОЛАРНИНГ ЖАМОАТ ТАРТИБИ ВА
ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ**

Уматов Мухаммадрасул Турсунович

Юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14001351>

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Received: 22th October 2024
Accepted: 27th October 2024
Online: 28th October 2024

KEYWORDS

Жамоат, тартиб, сақлаш,
хавфсизлик, таъминлаш,
жамоат тартиби,
жамоат хавфсизлиги,
тахдид, стратегия,
тактика, фаолият,
давлат органи, қонунчилик.

Мақолада жамоат тартиби ва хавфсизликни таъминлаш тушунчаларининг ўзига хос хусусиятлари ҳамда бугунги кунда амалга оширилаётган ислохотларнинг назарий ва ҳуқуқий асослари таҳлил қилинган.

Бугунги кунда давлатимизнинг сиёсий-ижтимоий ҳаётида юз бераётган ўзгаришлар, айниқса мамлакатимиз хавфсизлиги ва барқарорлиги билан боғлиқ вазифалар ниҳоятда жиддий ёндашувни талаб этмоқда. Жорий этилаётган ислохотлар доирасида қонунийлик ва жамоат тартиби ва хавфсизликни таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, жиноятчиликка қарши курашишнинг яхлит тизимини шакллантиришда замонавий иш услубларини жорий этиш орқали мамлакатимизда ҳуқуқ-тартибот ва қонунийликни мустаҳкамлаш, тинч осойишта ҳаётимизни асраш ва мустаҳкамлаш, халқимизнинг кафолатланган хавфсизлигини таъминлаш каби масалаларга алоҳида эътибор қаратилиб келинмоқда.

Президентимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганларидек, “ҳозирги вақтда дунё миқёсида ҳукм сураётган таҳликали вазият, сиёсий ва иқтисодий инқирозлардан ташвишга тушмаётган бирорта давлат ёки жамият йўқ, десак, ҳеч ҳам хото бўлмайди.

Айниқса, халқаро терроризм, экстремизм, наркотрафик, диний қарама-қаршилиқ, ноқонуний миграция, одам савдоси, экологик муаммолар, айрим минтақаларда иқтисодий ночорлик, ишсизлик, қашшоқлик кучайиб бораётгани бутун инсониятни қаттиқ хавотирга солмоқда” [1].

Жамият қанчалик ривожланиб борса, барча фуқароларнинг жамоат тартиби ва хавфсизлиги талабларига риоя этишлари, ҳар қандай ғайриижтимоий ҳодисаларга нисбатан муросасизлиги шунчалик катта аҳамият касб қилиб боради. Жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш ҳамда ушбу соҳадаги ижтимоий муносабатларни тартибга солувчи нормаларга қатъий риоя этиш зарурати халқ, давлат ва жамият манфаатлари билан боғлиқдир.

Жамоат тартиби ва хавфсизлиги соҳасидаги муносабатларни тартибга солишда қонунлар, давлат ҳокимияти органларининг жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлашга қаратилган қонун ҳужжатлари нормалари алоҳида ўрин тутиб ижтимоий нормалар билан тартибга солишда асосий ўринни конституциявий нормалар эгаллайди.

Мисол учун бош қомусимизнинг 71-моддасига биноан, “Конституциявий тузумни зўрлик билан ўзгартиришни мақсад қилиб қўювчи, республиканинг суверенитети, яхлитлиги ва хавфсизлигига, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларига қарши чиқувчи, урушни, ижтимоий, миллий, ирқий ва диний адоватни тарғиб

қилувчи, халқнинг соғлиги ва маънавиятига тажовуз қилувчи, шунингдек ҳарбийлаштирилган бирлашмаларнинг, миллий ва диний руҳдаги сиёсий партияларнинг ҳамда жамоат бирлашма-ларининг тузилиши ва фаолияти тақиқланади. Махфий жамиятлар ва уюшмалар тузиш тақиқланади”[2].

Жамоат тартиби ва хавфсизлиги соҳасидаги муносабатларни белгиловчи нормалар жиноят қонунлари ва бошқа қонун ҳужжатларида ҳам мавжуд. Бундай нормалар Ўзбекистон Республикасининг қонунлари, мамлакат Президентининг фармонлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, шунингдек Қорақалпоғистон Республикаси вакиллик ва ижроия ҳокимият органларининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларининг бошқа ҳужжатларида, маҳаллий ҳокимият органларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатларида ҳам ўз аксини топган.

Юртимизда жамоат тартибини ва хавфсизлигини таъминлашга қаратилган бир қатор қонунлар, жумладан: Ўзбекистон Республикасининг “Давлат санитария назорати тўғри-сида”ги (1992), “Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги (1992), “Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш тўғрисида”ги (1996), “Наркотик моддалар ва психотроп воситалар тўғрисида”ги (1999), “Аҳоли ва ҳудудларни табиий ва техноген хусусиятли фавқулдда ҳолатлардан ҳимоя қилиш тўғрисида”ги (1999), “Фуқаро муҳофазаси тўғрисида”ги (2000), “Радиациявий хавфсизлик тўғрисида”ги (2000), “Терроризмга қарши кураш тўғрисида”ги (2000), “Махсус юклар ва ҳарбий таркибларнинг транзити тўғрисида”ги (2001), “Автомобиль йўллари тўғрисида”ги (2007), “Ёнғин хавфсизлиги тўғрисида”ги (2009), “Йўл ҳаракати хавфсизлиги тўғрисида”ги (2013), “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги (2014), “Аҳолининг санитария-эпидемиологик осойишталиги тўғрисида”ги (2015), “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги (1993, 2016), “Ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида”ги (1997, 2016), “Ҳайвонот дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида”ги (1997, 2016), “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги (2017), “Экстремизмга қарши курашиш тўғрисида”ги (2018) ва “Аҳолини ва ҳудудларни табиий ҳамда техноген хусусиятли фавқулдда вазиятлардан муҳофаза қилиш тўғрисида”ги (2022) қонунлари қабул қилиниб ижроси таъминланмоқда.

Шу билан бирга Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февраль “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон [3], 2022 йил 28 январь “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сон [4], ҳамда 2023 йил 11 сентябрь “Ўзбекистон – 2030” стратегияси тўғрисидаги ПФ-158-сон[5] Фармонларида белгиланган вазифаларни ҳар томонлама чуқур танқидий таҳлилга асосланган қоида ва ҳулосаларга таяниб ички ишлар органларининг ҳаракатларини тизимли, аниқ ва қонуний бўлиши ва улар мунтазам такомиллаштириш борасида кенг кўламли ишлар амалга оширилиб келинмоқда.

Ички ишлар органларининг маҳаллаларда жамоат тартибини сақлаш, фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш учун ташкил этилган қуйи бўғинини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш бўйича салмоқли ишлар қилиниб келинмоқда.

Хусусан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 апрелдаги ПФ-5005-сон [6] ҳамда 2021 йил 26 мартдаги ПФ-6196-сонли [7] Фармонларида ички ишлар органлари тизимини ислоҳ қилишнинг энг муҳим йўналишлари белгиланди.

Мазкур йўналишлар ички ишлар органларининг жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш тизимини ҳам тўлиқ қамраб олган. 2017 йил 1 майдаги «Ички ишлар органларининг жамоат тартибини сақлаш ва хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» ги ПҚ-2940-сон, 2018 йил 14 февралдаги «Тошкент шаҳрида жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашишнинг сифат жиҳатидан янги тизимини жорий этиш тўғрисида»ги ПҚ-3528-сон, 2018 йил 19 июндаги «Тошкент шаҳрида жамоат тартибини таъминлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш самарадорлигини ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-3786-сон,

2018 йил 24 декабрдаги «Жамоат хавфсизлигини таъминлаш самарадорлигини ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-4075-сон ҳамда 2021 йил 2 апрелда «Ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-5050-сон Қарори ва уларнинг ижроси доирасида қабул қилинган ва босқичма-босқич амалиётга жорий этилаётган комплекс чора-тадбирлар мамлакатда, унинг ҳар бир маъмурий-ҳудудий бирликларида жамоат тартиби ва хавфсизликни таъминлашнинг янги тизимини шакллантиришни назарда тутган.

Ички ишлар органларининг мамлакатда, унинг барча ҳудудий бирликларида жамоат тартиби ва хавфсизликни таъминлаш бўйича янгидан шаклланиб келаётган тизимини самарали бошқариш ҳар бир раҳбардан юқори даражадаги касбий салоҳият ва фидойилик талаб қилади.

Бу борада Мухтарам Президентимизнинг 2021 йил 29 ноябрь куни Ўзбекистонда жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг янги тизимини жорий этиш бўйича имзоланган 27-сонли Фармонлари [8] алоҳида ўрин эгаллайди. Ўтган давр давомида фармон ижросини ташкил этиш ва субъектлар ўртасидаги ҳамкорликни самарали йўлга қўйиш бўйича мамлакатимизда илк бор жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасида давлат сиёсатининг асосий йўналишлари, уни амалга ошириш механизмлари, жамоат хавфсизлигини таъминловчи 10 та вазирлик ва идораларнинг яъни Вазирлар Маҳкамаси, ИИВ, ДХХ, МГ, ФВВ, Бош прокуратура, Маҳалла ва оилани қўллаб қувватлаш вазирлиги, Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва маҳаллий ҳокимликларга аниқ вазифалари белгилаб берилиши айни муддао бўлди.

Мазкур фармон асосида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2024 йил 11 апрелдаги ПҚ 155-сон қарори [9]. қабул қилинди Унга кўра Ўзбекистон Республикаси Бош вазири маданият, савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектларида жамоат хавфсизлигини таъминлашни ташкил этиш устидан назорат қилиш бўйича

республика махсус комиссияси раҳбари сифатида белгиланиши муҳим касб этишидан далолат.

Давлатимиз раҳбари томонидан қабул қилинган мазкур меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда ички ишлар органларининг фаолиятини такомиллаштириш, уни тартибга солиш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш каби бир қатор вазифаларни ўз ичига олган.

Амалга оширилаётган кенг кўламли ислоҳотлар доирасида аҳолининг тинч ва осойишта ҳаётини таъминлаш ҳамда жамиятимизда қонунга итоаткорлик ва жамоат хавфсизлиги маданиятини шакллантиришга алоҳида эътибор қаратилиб, жамоат хавфсизлигини таъминлаш йўналишидаги ишларни “Халқ манфаатларига хизмат қилиш” тамойили асосида ташкил этишнинг мутлақо янги механизм ва тартиблари жорий этилиб, давлат органларининг жамоатчилик тузилмалари билан ўзаро мақсадли ҳамкорлиги йўлга қўйилди.

Бу ўз навбатида ҳар қандай кўринишдаги террористик ва экстремистик фаолиятни аниқлаш ва унга чек қўйиш, коррупция, гиёҳванд ва психотроп моддалар, қурол, ўқ-дори, портловчи моддалар, ноқонуний миграция ва одам савдоси ҳамда инсон ҳуқуқ ва эркинликларига қарши қаратилган жиноят ва ҳуқуқбузарликларга қарши курашиш, туризм объектларининг узлуксиз ва хавфсиз фаолият кўрсатишини таъминлаш, транспорт воситаларининг хавфсизлик стандартларини ва йўл ҳаракати қоидаларини такомиллаштириш орқали йўл-транспорт ҳодисалари оқибатида етказиладиган зарар ва ўлим билан боғлиқ ҳолатларнинг олдини олиш ва фуқаролар томонидан қайта жиноят содир этилишига йўл қўймаслик, аҳоли ва ҳудудларни табиий ва техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлардан ҳимоя қилиш, фуқаро муҳофазаси, ёнғин хавфсизлигини таъминлашда аҳолининг кўникмаларини шакллантириш ва доимий такомиллаштириб бориш ва бошқалар жамоат хавфсизлигини, аҳолининг тинчлиги ва осойишлатилигини таъминлашнинг сифат жиҳатдан янги тизимини самарали татбиқ этиш, шахс, жамият ва давлат хавфсизлигини таъминлашнинг ишончли ва самарали механизмларини жорий этишда жамоат тартиби ва хавфсизлиги таъминлаш ва жиноятчиликка қарши кураш вазифаларининг муваффақиятли бажаришдан иборат.

Хулоса сифатида айтиш мумкинки, барча давлатларда жамоат тартибини сақлаш ва фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш муҳим масалалардан бири бўлиб, ушбу вазифа билан шуғулланувчи таркибий бўлинмаларни бошқариш турли йўллар, усуллар ҳамда методлар орқали амалга оширилади. Ушбу соҳада ҳар бир давлат ўзига хос тажрибага эга бўлиши ва уни қай даражада амалга оширишига ҳам боғлиқ.

References:

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамыз // Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқи Т., 2016.

2. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси <https://lex.uz/docs/6445145> Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. (мурожаат қилинган вақт: 05.09.2024).
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги, ПФ-4947-сон фармони. <https://lex.uz/docs/3107036>. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. (мурожаат қилинган вақт: 11.09.2024).
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сон фармони. <https://lex.uz/docs/5841063>. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. (мурожаат қилинган вақт: 11.09.2024).
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 11 сентябрдаги “Ўзбекистон – 2030 стратегияси тўғрисида”ги, ПФ-158-сон фармони. <https://lex.uz/docs/6600413>. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. (мурожаат қилинган вақт: 11.09.2024).
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 апрелдаги “Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5005-сонли фармони. <https://lex.uz/docs/3159827>. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. (мурожаат қилинган вақт: 12.09.2024).
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 26 мартдаги “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-6196-сон Фармони.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 29 ноябрдаги “Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-27-сон Фармони. <https://lex.uz/uz/docs/5749291>. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. (мурожаат қилинган вақт: 12.09.2024).
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Маданият, савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектларида жамоат хавфсизлигини таъминлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2024 йил 11 апрелдаги ПҚ 155-сон қарори.